Smrdutý imitátor

Při vyslovení pojmu „živoucí zkamenělina“ si většinou vybavíme starobylé zástupce ryb nebo plazů, jako je hatérie, latimérie nebo třeba krokodýl. Starobylé formy obratlovců však najdeme i mezi savci

VLADIMÍR SOCHA, PALEONTOLOG

Takzvané živoucí vykopávky z řad savců najdeme v archaickém nadřádu vačnatců *(Marsupialia)*, tedy savců bez placenty. Ti jsou dnes na mnoha místech ohrožení, a to především kvůli zavlečení krys a šelem do jejich přirozeného prostředí. Vačice je však výjimkou, neboť je dnes na rozdíl od ostatních reliktních druhů poměrně úspěšná a svým rozšířením zahrnuje území od jižního Mexika až k Bolívii a Argentině.

Vačice (řád *Didelphimorphia*) se oddělily od původních jihoamerických vačnatců již koncem druhohorního období křídy nebo počátkem třetihorního paleocénu (asi před 70–60 miliony let). Jde bezpochyby o nejrozšířenější skupinu vačnatců, žijících mimo území Austrálie. Jižní Amerika, kde tato skupina vznikla, byla výsostným územím vačnatců po celou dobu třetihor (před 65–2 miliony let), až do vzniku Panamské šíje (před necelými 3 miliony let). Ta spojila po dlouhém období samostatného vývoje fauny oba americké kontinenty. Vzniklým úzkým pevninským mostem začali do Jižní Ameriky brzy pronikat vyspělejší placentální savci. Důsledkem této obratlovčí „výměny“ bylo poměrně rychlé vyhynutí

↓ V ústní dutině má vačice 50 zubů, které v případě ohrožení výrazně vycení

téměř všech jihoamerických vačnatců. Jedinými vačnatými savci, kteří z této události těžili, byly právě některé druhy amerických vačic.

Vačice opossum *(Didelphis marsupialis)* vzhledově připomíná velikou krysu nebo potkana. Obývá především lesy a křovinaté oblasti, často se však zatoulá i na pole a do lidských obydlí. Dosahuje zhruba velikosti kočky, její délka se pohybuje kolem 50 cm. Dalších 40 až 50 cm přidává ovíjivý ocas vačice, který je lysý a porostlý jen šupinkami. Srst má šedou až černou barvu, špičatý čenich a tlapky jsou zbarvené dorůžova. Velmi podobná je i blízce příbuzná vačice virginská *(Didelphis virginiana)*, která je jediným vačnatým savcem, žijícím dnes v Severní Americe severně od řeky Rio Grande.

S hmotností kolem 1,5 kg loví všežravá vačice běžně žáby, myši a krysy, ale útočí i na drůbež. Jídelníček doplňuje hmyzem, lesními plody a příležitostně také ptačími vejci nebo měk-

↑ Obvykle je vačice velmi plaché zvíře, které se vyhýbá všem konfrontacím

kýši. Jde o velmi adaptabilní druh, který dokáže přežívat prakticky na všech místech, kde je v dosahu voda, potrava a úkryt. Úspěšnou strategií je přitom její potravní flexibilita (tedy „nevybíravost“) a rychlá reprodukční strategie. Stejné vlastnosti zřejmě umožnily vačici přečkat nepříznivé období po vytvoření Panamské šíje a na rozdíl od většiny jiných druhů vačnatců se také úspěšně rozšířit severním směrem.

V ústní dutině vačice se nachází 50 zubů, které při pocitu nebezpečí výrazně cení. Obvykle jde však o velmi plaché zvíře, které se vyhýbá všem konfrontacím. Zajímavou schopností tohoto starobylého savce (jehož příbuzní žili již ve druhohorách) je akineze neboli thanatóza – dokonalé „stavění se mrtvým“. Zvíře se převrátí na bok nebo na záda, zavře oči a jazyk nechá volně viset z tlamy, čímž vyvolá téměř dokonalou iluzi vlastní smrti. Tato pro savce unikátní vlastnost slouží k oklamání potenciálního predátora nebo nepřítele. Další zajímavou schopností tohoto vačnatce, využívanou při ohrožení, je také vydávání nepříjemného zápachu.

Vačice je samotářským a primárně nočním živočichem, přes den spává obvykle v dutinách stromů. Samice rodí 5 až 9 mláďat (v zajetí výjimečně až 16) maximálně třikrát do roka. Doba březosti je obvykle velmi krátká, většinou méně než 2 týdny. Novorozená mláďata jsou jako u všech vačnatců nevyvinutá a měří pouze asi 1 cm. Vyrůstají v matčině vaku po dobu dvou nebo tří měsíců, dokud nejsou schopna postarat se sama o sebe. Další dva měsíce je pak ještě matka nosí na zádech. Vačice dospívají ve věku 6 – 8 měsíců. Samci se na péči o mláďata prakticky nepodílejí. Vačice se na svou velikost dožívá velmi nízkého stáří, v průměru je to asi 2,5 roku, výjimečně až kolem 5 let.

Ve své domovině jsou vačice stále loveny pro jemnou kožešinu, obyvatelé Antil a příslušníci některých indiánských kmenů považovali dokonce i její maso za velmi lahodné. Lovili vačice, které podle domorodého jazyka nazývali „manicou“, v noci se zapálenými loučemi, neboť ty vačnatce snadno dezorientovaly. Například francouzskými zákony jsou však tato zvířata již od roku 1989 chráněná. Dnes jsou vačice vedeny jako druh s pouze malým stupněm dotčení. Bývají také chovány v zajetí, především odolné severské populace nejsou na chov příliš náročné. V poslední době se navíc spekuluje o možnosti, že se vačice opossum šíří ze své tropické domoviny stále intenzivněji na sever, do vnitrozemí Spojených států amerických. «

v ohrožení se svalí na bok a předstírá smrt